

Недобор Ірина Василівна

кандидат економічних наук,

Директор Департаменту публічної дипломатії та міжнародних відносин,

Громадська організація «Життя під час війни», м. Київ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7780-6296>

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Статтю присвячено питанням формування механізмів відновлення економічного потенціалу країни у повоєнний період. Актуальність дослідження зумовлена безпрецедентними втратами національної економіки України внаслідок повномасштабної війни, при цьому повоєнна відбудова повинна здійснюватися не за інерційним сценарієм відтворення довоєнної структури господарства, а на засадах структурної модернізації, інноваційного розвитку та інтеграції у глобальні виробничі ланцюги. У зв'язку з цим, дана стаття має на меті проаналізувати, систематизувати, узагальнити та удосконалити теоретико-методичні засади щодо відновлення економічного потенціалу країни в повоєнний період. Для досягнення поставленої мети в дослідженні проаналізовано втрати економіки країни від війни та їх вплив на виробничий, інвестиційний та соціальний потенціал держави. Узагальнено міжнародний досвід повоєнної реконструкції, зокрема розглянуто реалізацію Плану Маршалла та відновлювальні стратегії Німеччини, Франції, Японії і Південної Кореї. Дослідження прикладів дозволило виявити основні закономірності успішного повоєнного відновлення: інтеграцію зовнішньої фінансової допомоги з макроекономічною стабілізацією, підтримку приватного сектору, розвиток людського капіталу та інституційну модернізацію. В дослідженні обґрунтовано комплексний механізм відновлення економічного потенціалу країни як багаторівневу систему інституційних, фінансових, структурних та соціально-економічних інструментів, спрямованих на компенсацію втрат, модернізацію виробничої бази та формування передумов довгострокового економічного зростання. Запропонований механізм ґрунтується на принципах системності, макрофінансової стабільності, інституційної спроможності, структурної модернізації, соціальної орієнтованості та партнерства між державою, бізнесом та міжнародними донорами. В результаті впровадження запропонованого механізму очікується: в макроекономічному аспекті – відновлення позитивної динаміки валового внутрішнього продукту, стабілізація інфляційних процесів та валютного курсу, поступове зниження дефіциту бюджету та боргового навантаження, зростання інвестиційної активності; в структурному аспекті – модернізація виробничої бази, зростання частки високотехнологічних та експортно-орієнтованих секторів, розвиток інфраструктури нового покоління, інтеграція у міжнародні виробничі ланцюги; в соціально-економічному аспекті – відновлення ринку праці та підвищення рівня зайнятості, повернення та реінтеграція трудових ресурсів, підвищення рівня доходів населення, зміцнення людського капіталу. Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання запропонованого механізму як основи для удосконалення національної стратегії повоєнного відновлення та довгострокового економічного розвитку.

Ключові слова: відновлення, повоєнний період, економічний потенціал, економічний механізм, адаптація національної економіки, інституційне середовище, стабільність.

Iryna Nedobor

Candidate of Economic Sciences,

Director of the Department of Public Diplomacy and International Affairs,

Community Organization "Living in the Hour of War", Kyiv

APPROACHES TO THE FORMATION OF MECHANISMS FOR RESTORING A COUNTRY'S ECONOMIC POTENTIAL IN THE POST-WAR PERIOD

The article is devoted to mechanisms for restoring a country's economic potential in the post-war period. The relevance of the study is determined by the unprecedented losses of Ukraine's national economy caused by the full-scale war. At the same time, post-war reconstruction should not follow an inertial scenario of reproducing the pre-war economic structure, but should be based on structural modernization, innovative development, and integration into global value chains. In this regard, the article aims to analyze, systematize, generalize, and improve the theoretical and methodological foundations for restoring a country's economic potential in the post-war period. To achieve this objective, the study analyzes the economic losses from the war and their impact on the state's production, investment, and social potential. The international experience of post-war reconstruction is generalized, including the implementation of the Marshall Plan and the recovery strategies of Germany, France, Japan, and South Korea. The analysis of these cases identified the main pat-

terms of successful post-war recovery: the integration of external financial assistance with macroeconomic stabilization, support for the private sector, development of human capital, and institutional modernization. The study substantiates a comprehensive mechanism for restoring a country's economic potential as a multi-level system of institutional, financial, structural, and socio-economic instruments aimed at compensating for losses, modernizing the production base, and creating the preconditions for long-term economic growth. The proposed mechanism is based on the principles of systemic approach, macro-financial stability, institutional capacity, structural modernization, social orientation, and partnership between the state, business, and international donors. The implementation of the proposed mechanism is expected to ensure the following outcomes: in the macroeconomic dimension – restoration of positive GDP dynamics, stabilization of inflationary processes and the exchange rate, gradual reduction of the budget deficit and debt burden, and growth of investment activity; in the structural dimension – modernization of the production base, increase in the share of high-tech and export-oriented sectors, development of next-generation infrastructure, and integration into international value chains; in the socio-economic dimension – recovery of the labor market and increased employment, return and reintegration of labor resources, growth of household incomes, and strengthening of human capital. The practical significance of the research results lies in the possibility of using the proposed mechanism as a foundation for improving the national strategy of post-war recovery and long-term economic development.

Keywords: recovery, post-war period, economic potential, economic mechanism, adaptation of the national economy, institutional environment, stability.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення РФ на територію України спричинило глибокі структурні деформації національної економіки: втрата виробничого, інфраструктурного та людського потенціалу, руйнування логістичних ланцюгів, дисбаланс міжгалузевих пропорцій, зростання фіскального навантаження та посилення залежності від зовнішнього фінансування. За оцінками міжнародних організацій [1; 2] масштаб прямих та непрямих втрат обчислюється сотнями мільйонів доларів, а це потребує не тільки відбудови зруйнованих об'єктів, а й глибокої структурної трансформації економіки.

Повоєнний період відкриває вікно можливостей для формування нової моделі економічного розвитку, що буде орієнтуватись на інноваційність, цифровізацію, інтеграцію до європейського економічного простору та принципи сталості. Один із можливих сценаріїв відновлення України [3] вказує на те, що ефективне повоєнне відновлення має ґрунтуватись як і на масштабному фінансуванні, так і на системно вибудованих економічних механізмах, які поєднують інституційні реформи, структурну модернізацію та стимулювання підприємницької активності.

Попри наявність великої кількості наукових праць, присвячених проблемам економічного зростання, інвестиційного забезпечення та структурної політики, недостатньо розробленими залишаються питання комплексного формування механізмів відновлення економічного потенціалу країни саме у повоєнний період з урахуванням сучасних викликів, що й обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблем формування механізмів відбудови економіки в повоєнний період присвячено велику кількість праць. Значний внесок у дослідження довгострокових макроекономічних наслідків війни здійснив К. Рогофф [2], який обґрунтував, що руйнування фізичного капіталу, демографічні втрати, зростання боргового навантаження та інфляційний тиск формують структурні дисбаланси, які зберігаються протягом тривалого періоду після завершення бойових дій, а відновлення

потребує комплексної макрофінансової стабілізації та довгострокових реформ. Можливість реалізації планів відновлення економіки та їх адаптації до сучасних умов узагальнено у роботі Г. Конлі [3], де автор визначив основні принципи ефективної післявоєнної підтримки: координацію донорських програм, інституційні реформи, прозорість використання ресурсів і поєднання фінансової допомоги з лібералізацією економіки. Європейський досвід відновлення після Другої світової війни розглянуто в праці О. Вовченко та Н. Петренко [4], де автори довели, що узгодженість економічної політики та стратегічне планування стали визначальними чинниками стабілізації та модернізації економік країн Західної Європи. Доцільність використання досвіду відновлення Німеччини, Японії та Південної Кореї в сучасних українських реаліях розглянуто в праці О. Вовчак та О. Ярошенко [5], де дослідники визначили роль активної державної промислової політики, підтримки експортно-орієнтованих виробництв, розвитку людського капіталу та інституційної перебудови в процесі довгострокового економічного прориву. Вчений В. Чорний [6] визначив необхідність структурної модернізації, інноваційного розвитку та інтеграції у світові економічні процеси.

Інституційні засади повоєнного відновлення України детально досліджено в праці Н. Шпакової та А. Шпакова [7], де вчені розглянули взаємозв'язок між якістю державного управління, нормативно-правовим забезпеченням та ефективністю реконструкційних процесів. Макроекономічні інструменти стимулювання повоєнного відновлення проаналізовано в дослідженні М. Штань [8], де автор визначив необхідність поєднання фіскального стимулювання з монетарною стабільністю та обґрунтував значення державних інвестицій у критичну інфраструктуру, податкових стимулів для бізнесу та забезпечення фінансової стійкості для формування економічної політики відновлення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність значних теоретико-методологічних наробок щодо післявоєнної реконструкції економіки, потребує обґрунтування

саме комплексний механізм відновлення економічного потенціалу країни, який інтегрував би у собі інституційні, макрофінансові, структурні та соціальні складові в єдину системну модель повоєнної трансформації, що й обумовлює мету і завдання дослідження.

Метою статті є аналіз, систематизація, узагальнення та удосконалення теоретико-методичних засад щодо відновлення економічного потенціалу країни в повоєнний період.

Для досягнення поставленої мети окреслено наступні завдання: дослідити масштаби та структуру наявних втрат України внаслідок повномасштабної вторгнення; проаналізувати та узагальнити міжнародний досвід післявоєнного економічного відновлення та визначити основні закономірності успішної реконструкції; систематизувати інституційні засади повоєнного відновлення та окреслити напрями їх удосконалення; дослідити макроекономічні інструменти стабілізації та стимулювання економічного зростання в умовах післявоєнної трансформації; обґрунтувати комплексний механізм відновлення економічного потенціалу країни в повоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Повномасштабне вторгнення РФ на територію в Україні 24 лютого 2022 року, спричинило жахаючі руйнування матеріальних та нематеріальних активів, зумовило істотні структурні зміни у функціонуванні економіки та поставило під загрозу соціально-економічний розвиток держави. За оцінками Всесвітнього банку [1] обсяг сукупних прямих втрат фізичного капіталу та інфраструктури на кінець 2023 року склав більше 152 млрд. дол. Постраждали об'єкти житлового фонду, енергетичні та транспортні мережі, комунальні системи, промислові підприємства, заклади освіти, охорони здоров'я, населення, тощо. Загальні потреби у відновленні приблизно у 2,8 разів перевищили номінальний ВВП України за 2023 рік.

Значне знищення житлового фонду призвело до відчутних соціальних витрат та масового переміщення населення: понад 10 % всього житлового фонду в Україні було пошкоджено або знищено. Це підвищило рівень безпритульності, вимусило мільйони домогосподарств шукати тимчасове проживання та створило додаткові бюджетні зобов'язання для відбудови житла.

Виробнича активність майже у всіх секторах значно скоротилась, інвестиційна привабливість знизилась, а бізнес-цикли були розірвані або змінені. Виробництво, яке до війни характеризувалось високою інтеграцією до глобальних ланцюгів вартості, зазнало серйозних проблем у харчовому, аграрному секторі, машинобудуванні, енергетиці, транспорті, тощо.

Тож майбутнє повоєнне економічне відновлення це не просто повернення до попереднього рівня виробництва, це грядуча структурна трансформація на користь інноваційних, сталих та конкурентоспроможних моделей розвитку.

У сучасних наукових дослідженнях часто розглядається проблематика повоєнного економічного від-

новлення. Дуже часто науковці досліджують історичні приклади успішної післявоєнної трансформації, наприклад «План Маршала» в країнах Західної Європи після Другої світової війни та інші трансформаційні програми [3–6]. Розглянемо основні аспекти того, як країни виходили із після військової кризи.

Реалізація Плану Маршалла (1948–1952 рр.) це найпоказовіший приклад масштабної зовнішньої підтримки економік, що постраждали від війни. Протягом чотирьох років країни Західної Європи отримали близько 13 млрд. дол. (у цінах того часу) на стабілізацію фінансових систем, відновлення виробничих потужностей та модернізацію інфраструктури. Проте фактором успіху була не фінансова допомога, а її інтеграція з валютними реформами, лібералізацією торгівлі та координацією економічної політики між країнами-реципієнтами.

В Західній Німеччині в результаті валютної реформи (1948 р.) та формування соціального ринкового господарства було забезпечено швидке зростання виробництва, підвищення продуктивності праці та відновлення довіри до фінансової системи. У Франції важливу роль зіграла система індикативного планування, за якою інвестиції спрямовувались в енергетику, транспорт, металургію.

В Японії після 1945 р. за підтримки державних органів реалізувалась активна промислова політика спрямована на концентрацію ресурсів а машинобудуванні, електроніці, автомобілебудуванні. Інституційна перебудова, значні в той час інвестиції в освіту та технології стали передумовою для так званого «японського економічного дива» 1950–1970 рр.

Післявоєнне відновлення Південної Кореї ґрунтувалося на поєднанні зовнішньої фінансової допомоги та активної державної індустриальної політики, спрямованою на створення експортно-орієнтованих виробництв. Держава стимулювала формування великих промислових конгломератів, інвестувала в освіту, технічну підготовку та розвиток інфраструктури. Як результат, країна здійснила перехід від аграрної до індустриально-інноваційної економіки протягом кількох десятиліть.

Вивчивши досвід провідних економік світу, ми виявили загальні закономірності успішного повоєнного відновлення:

- інтеграція зовнішніх фінансових ресурсів із макроекономічною стабілізацією;
- підтримка приватного сектору та малого бізнесу;
- розвиток технологічного потенціалу та людського капіталу.

Також робимо висновок, що ефективні механізми післявоєнної реконструкції повинні мати комплексний характер, поєднувати інституційні реформи, інвестиційну підтримку, структурну модернізацію та розвиток людського капіталу.

Стосовно інституційних засад дослідження [7] вказує на те, що ефективні інституції це потужний чинник післявоєнної реконструкції. Вчені говорять і про правове середовище, антикорупційні механізми, прозорий доступ до фінансів, і про ефективність державних орга-

нів. В таблиці 1 систематизовано основні засади інституційного середовища повоєнного відновлення України.

Таким чином, за сучасних реалій ефективність повоєнного відновлення безпосередньо залежить від:

- якості інституційного середовища;
- прозорості механізмів управління фінансовими потоками;
- узгодженості національної політики з міжнародними стандартами;
- здатності інтегрувати інституційні реформи із економічною модернізацією.

У післявоєнний період країна змушена одночасно вирішувати декілька складних завдань: компенсувати втрати виробничого потенціалу, підтримати сукупний попит, стабілізувати фінансову систему та мінімізувати макроекономічні дисбаланси. Руїнування інфраструктури, скорочення експортного потенціалу, міграція трудових ресурсів та зниження інвестиційної активності зумовлюють необхідність активної державної участі в економічних процесах. Відповідно, на перший план виходить комплекс інструментів макроекономічного регулювання, спрямованих на запуск механізмів економічного відновлення.

На думку дослідників [8] економічна політика відновлення передбачає використання сукупності інструментів:

- фінансування державних програм та інфраструктурних проєктів;
- податкові стимули для підприємств;
- стабілізацію бюджетної та монетарної політики.

Інвестиції в транспортну, енергетичну, соціальну та цифрову інфраструктуру створюють передумови для відновлення виробничих ланцюгів, підвищення продуктивності праці та формування нових точок економічного зростання. Водночас надмірне фіскальне стимулювання без належного контролю може призводити до зростання дефіциту бюджету та державного боргу.

Податкові стимули для підприємств спрямовані на відновлення ділової активності, підтримку малого та середнього бізнесу, стимулювання інвестицій та інноваційної діяльності. Зниження податкового навантаження, відстрочення сплати податків, податкові канікули або спеціальні режими оподаткування можуть виконувати роль антикризових інструментів. Водночас такі заходи мають бути збалансованими, щоб не підірвати доходну базу бюджету у середньостроковій перспективі.

Стабілізація бюджетної та монетарної політики також є необхідною умовою забезпечення макрофінансової рівноваги. Післявоєнна економіка часто характеризується інфляційними сплесками, девальваційним

Таблиця 1

Інституційне середовище повоєнного відновлення України

Складова середовища	Сутність	Перешкоди	Напрями удосконалення
Нормативно-правове забезпечення	Формування законодавчої бази для реконструкції, регулювання інвестиційної діяльності, процедур відбудови	Фрагментарність законодавства, дублювання функцій, повільність регуляторних процедур	Гармонізація із законодавством ЄС, спрощення дозвільних процедур, запровадження спеціальних режимів для інвесторів
Державне управління та координація	Центральні та регіональні органи, що відповідають за відновлення, розподіл ресурсів і контроль	Недостатня координація між рівнями влади, ризики неефективного використання коштів	Створення єдиного координаційного центру, цифровізація управління проєктами
Фінансово-інституційні механізми	Залучення міжнародної допомоги, донорських фондів, кредитних ресурсів	Залежність від зовнішнього фінансування, ризики боргового навантаження	Розвиток державно-приватного партнерства (ДПП), гарантійних фондів, прозорих механізмів контролю
Інституції міжнародної співпраці	Взаємодія з міжнародними фінансовими організаціями та донорами	Координаційні труднощі, необхідність підвищення довіри	Інституціоналізація партнерських платформ, довгострокові програми співпраці
Антикорупційна та контрольна система	Прозорість розподілу коштів, аудит відбудовчих проєктів	Корупційні ризики, слабкість моніторингових механізмів	Посилення незалежного аудиту, відкриті реєстри проєктів
Інститути підтримки бізнесу	Механізми стимулювання підприємництва, релокація бізнесу, податкові стимули	Обмежений доступ до фінансування, руїнування виробничої бази	Кредитні програми, податкові канікули, підтримка МСП
Регіональні інституції розвитку	Органи місцевого самоврядування, регіональні агенції розвитку	Нерівномірність відновлення територій	Децентралізація ресурсів, регіональні програми відбудови
Інституції стратегічного планування	Формування довгострокової стратегії реконструкції	Відсутність системної інтегрованої стратегії	Розробка комплексної національної програми відновлення з урахуванням принципів сталого розвитку

Джерело: власна розробка автора

тиском, порушенням платіжного балансу та ризиками фіскальної нестійкості. Тому координація між урядом і центральним банком набуває стратегічного значення. Контроль за грошовою масою, управління процентними ставками, забезпечення стабільності банківської системи та ефективне управління державним боргом формують основу довіри до національної фінансової системи.

На основі узагальнення напрацьованих провідних дослідників ми пропонуємо комплексний механізм відновлення економічного потенціалу країни у повоєнний період як багаторівневу систему взаємопов'язаних інституційних, фінансових, структурних та соціально-економічних інструментів, спрямованих на відновлення виробничої бази, модернізацію економіки та формування передумов довгострокового зростання (рис. 1).

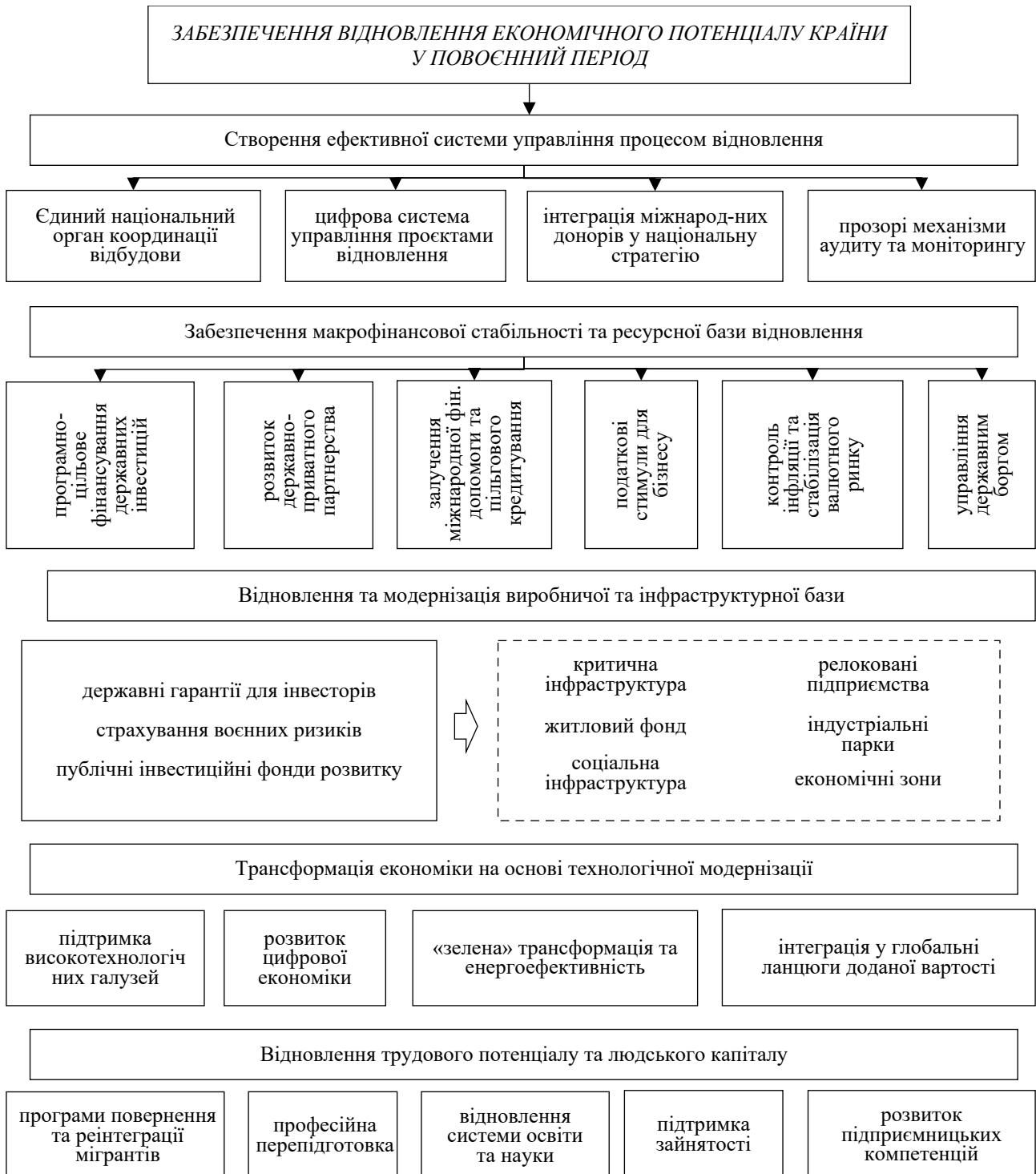

Рис. 1. Механізм відновлення економічного потенціалу країни у повоєнний період

Джерело: авторська розробка

Запропонований механізм має на меті сформувати цілісну систему інституційних, макроекономічних, інвестиційних та соціально-економічних інструментів, спрямованих на відновлення виробничої, інфраструктурної та людської складових національної економіки, забезпечити макрофінансову стабільність та створити передумови для довгострокового сталого зростання економіки. В стратегічній точці зору обґрунтований механізм орієнтований як на компенсацію втрат, завданих воєнними діями, так і на здійснення структурної перебудови економічної системи, на її технологічне оновлення та інтеграцію у глобальні економічні процеси. В свою чергу під відбудовою розуміється можливість трансформаційного розвитку, що передбачає перехід до більш продуктивної, інноваційної та конкурентоспроможної моделі господарювання.

Реалізація запропонованого механізму ґрунтується на системі взаємопов'язаних принципів, що забезпечать його ефективність, результативність та прозорість. Принципи системності та комплексності передбачають узгодженість заходів фінансової, монетарної, інвестиційної та соціальної політики в межах єдиної стратегії розвитку. Відбудова повинна здійснюватися на основі координації дій між центральними та місцевими органами влади, приватним підприємництвом та міжнародними партнерами задля уникнення фрагментарності рішень та дублювання функцій. Принцип макрофінансової стабільності передбачає забезпечення збалансованості державних фінансів, контроль інфляційних процесів, керованість боргового навантаження та підтримання стійкості банківської системи. Недотримання цього принципу нівелюватиме позитивний ефект від масштабних інвестиційних програм та створити ризики фінансової нестабільності у середньостроковій перспективі. Принципи інституційної спроможності та прозорості за якими управління процесом відновлення ґрунтується на чітких процедурах, відкритості використання фінансових ресурсів та ефективному контролю за реалізацією проектів. Принцип структурної модернізації передбачає орієнтацію відбудови на формування нової технологічної структури економіки, розвиток інноваційних секторів, цифровізацію виробничих процесів та впровадження енергоефективних рішень. Відновлення має сприяти підвищенню продуктивності праці та зростанню частки секторів із високою доданою вартістю. Принцип соціальної орієнтованості визначає необхідність поєднання економічних заходів із політикою підтримки зайнятості, розвитку людського капіталу, професійної перепідготовки та зменшення соціальних диспропорцій. Принципи партнерства та інтеграції передбачають поєднання державних, приватних та міжнародних ресурсів, гармонізацію економічної політики з міжнародними стандартами та інтеграційними процесами.

Очікувані результати від реалізації запропонованого механізму передбачають макроекономічні,

структурні та соціальні покращення в економіці. В макроекономічному аспекті передбачається відновлення позитивної динаміки валового внутрішнього продукту, стабілізація інфляційних процесів, поступове скорочення дефіциту бюджету та формування стійкої фінансової системи. В структурному аспекті очікується модернізація виробничої та інфраструктурної бази, зростання інвестиційної активності, розвиток високотехнологічних галузей і посилення експортного потенціалу країни. Соціально-економічний ефект проявиться у відновленні ринку праці, підвищенні рівня зайнятості, зростанні доходів населення та зміцненні людського капіталу. У довгостроковій перспективі реалізація запропонованого механізму забезпечить формування конкурентоспроможної, інноваційно орієнтованої та фінансово стійкої економіки, здатної до адаптації в умовах глобальних трансформацій і зовнішніх викликів.

Висновки. Повномасштабне вторгнення на територію України спричинило безпрецедентні втрати для її економіки. Шкода була завдана і матеріальній інфраструктурі, і людським, виробничим та інституційним потенціалам. Руйнування об'єктів житлового фонду, транспортної та енергетичної інфраструктури, скорочення виробничої активності, зниження інвестиційної привабливості та розрив інтеграційних зв'язків із глобальними ланцюгами доданої вартості сформували глибокі структурні диспропорції та макрофінансові ризики, що обумовило потребу в формуванні системного та стратегічно зорієнтованого підходу до реконструкції економіки.

Дослідження міжнародного досвіду післявоєнного відновлення показало, що успішне відновлення економіки ґрунтується не на масштабах зовнішньої фінансової допомоги, а насамперед на ефективності її поєднання з макроекономічною стабілізацією, структурними реформами, підтримкою приватного сектору та розвитком людського капіталу. Приклади відновлення країн показали, що довгостроковий економічний ефект забезпечується через інституційні перетворення, валютно-фінансову стабілізацію, активну промислову політику та стратегічне інвестування у технологічний розвиток.

Систематизація теоретико-методичних засад щодо формування сприятливого інституційного середовища визначила основні передумови ефективної реконструкції, зокрема: якість нормативно-правового забезпечення, координація між рівнями влади, прозорість управління фінансовими потоками, розвиток механізмів державно-приватного партнерства та зміцнення антикорупційних інструментів.

На основі систематизації міжнародного досвіду та напрацювань провідних дослідників в статті обґрунтовано комплексний механізм відновлення економічного потенціалу країни як багаторівневу систему взаємопов'язаних інституційних, макроекономічних, інвестиційних та соціально-економічних інструментів. Реалізація запропонованого механізму передбачає

поєднання стабілізаційної макрофінансової політики з активним державним інвестуванням, стимулюванням приватного сектору, структурною модернізацією економіки та розвитком людського капіталу. Запропонований механізм ґрунтується на принципах системності, макрофінансової стабільності, інституційної прозорості, структурної модернізації, соціальної орієнтованості та партнерства. Очікуваними результатами впровадження запропонованого механізму

є: відновлення позитивної динаміки економічного зростання, стабілізація фінансової системи, модернізація виробничої бази, підвищення інвестиційної активності та зміцнення людського капіталу. У довгостроковій перспективі це сприятиме формуванню конкурентоспроможної, інноваційно орієнтованої та структурно оновленої економіки, здатної забезпечити стійкий розвиток і ефективну інтеграцію у світовий економічний простір.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Himmelfarb A. Ukraine Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3), February 2022 – December 2023. World Bank. 2024. 182 p. DOI: <https://doi.org/10.1596/41082>
2. Rogoff K. The Long-lasting Economic Shock of War. International Monetary Fund. 2022. URL: <https://www.imf.org/en/publications/fandd/issues/2022/03/the-long-lasting-economic-shock-of-war>
3. Conley H. A. Modern Marshall Plan for Ukraine Seven Lessons from History to Deliver Hope. 2022. URL: <https://gmfus.org/news/modern-marshall-plan-ukraine>
4. Вовченко О., Петренко Н. Консенсусний підхід до відновлення економіки Європи після другої світової війни. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. Вип. 3, С. 30–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-3-5>
5. Vovchak O., Yaroshenko O. Застосування досвіду повоєнного економічного відновлення Німеччини, Японії та південної Кореї до реалій України. (2024). *Економіка і регіон*. 1(92). С. 212–218. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1\(92\).3331](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1(92).3331)
6. Чорний В. Шляхи відродження економіки України в післявоєнний період із урахуванням світового досвіду. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2022. №6 (2). С. 219–223. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-37](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-37)
7. Shpakova H., Shpakov A. Post-war reconstruction strategies of Ukraine: institutional and economic dimensions. *Ways to Improve Construction Efficiency*. 2023. Vol. 1(51), P. 152–161. DOI: [https://doi.org/10.32347/2707-501x.2023.51\(1\).152-161](https://doi.org/10.32347/2707-501x.2023.51(1).152-161)
8. Штань М. Економічна політика стимулювання повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-62>

REFERENCES

1. Himmelfarb A. (2024). Ukraine third rapid damage and needs assessment (RDNA3), February 2022 – December 2023. World Bank, pp. 182. DOI: <https://doi.org/10.1596/41082>
2. Rogoff K. (2022). The long-lasting economic shock of war. *International Monetary Fund*. Available at: <https://www.imf.org/en/publications/fandd/issues/2022/03/the-long-lasting-economic-shock-of-war>
3. Conley H. A. (2022). Modern Marshall Plan for Ukraine: Seven lessons from history to deliver hope. *German Marshall Fund*. Available at: <https://www.gmfus.org/news/modern-marshall-plan-ukraine>
4. Vovchenko O. & Petrenko N. (2023). Konsensusnyi pidkhid do vidnovlennia ekonomiky Yevropy pislia druhoi svitovoi viiny [Consensus approach to the recovery of the European economy after the Second World War]. *Kyivskyi Ekonomichnyi Naukovyi Zhurnal*, no. 3, pp. 30–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-3-5> [in Ukrainian].
5. Vovchak O. & Yaroshenko O. (2024). Zastosuvannia dosvidu povoiennoho ekonomichnoho vidnovlennia Nimechchyny, Yaponii ta Pivdennoi Korei do realii Ukrainy [Application of the experience of post-war economic recovery of Germany, Japan and South Korea to the realities of Ukraine]. *Ekonomika i Rehiion*, vol. 92, no. 1, pp. 212–218. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1\(92\).3331](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1(92).3331) [in Ukrainian].
6. Chornii V. (2022). Shliakhy vidrodzhennia ekonomiky Ukrainy v pislivoienni period iz urakhuvanniam svitovoho dosvidu [Ways of revival of the economy of Ukraine in the post-war period, taking into account world experience]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, vol. 312, no. 6(2), pp. 219–223. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-37](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-37) [in Ukrainian].
7. Shpakova H. & Shpakov A. (2023). Post-war reconstruction strategies of Ukraine: Institutional and economic dimensions. *Ways to Improve Construction Efficiency*, vol. 51, no. 1, pp. 152–161. DOI: [https://doi.org/10.32347/2707-501x.2023.51\(1\).152-161](https://doi.org/10.32347/2707-501x.2023.51(1).152-161)
8. Shtan M. (2023). Ekonomichna polityka stymuliuvannia povoiennoho vidnovlennia [Economic policy of stimulating post-war recovery]. *Ekonomika ta Suspilstvo*, no. 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-62> [in Ukrainian].

Стаття надійшла: 25.10.2024

Стаття прийнята: 20.11.2024

Стаття опублікована: 27.12.2024